

พุทธวิธีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

A BUDDHIST WAY FOR SOLVING THE FAMILY CONFLICT IN CURRENT THAI SOCIETY

พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภาคกุล¹

Phramaha Kriangsak Sopakul¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: kriang.so@outlook.com

Received: 7 August 2019; Revised: 18 September 2019; Accepted: 30 November 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน และ 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ 1) นิสัยทัศนคติส่วนตัว 2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง 3) ปัญหาการนอกใจ และ 4) ปัญหาความยากจน

หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชิวีธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุศลจริยวัตรธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ถูกต้องและสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ก็จะช่วยให้ชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข

คำสำคัญ:

พุทธวิธีแก้ไขปัญหา,
ความขัดแย้ง,
ครอบครัว

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study the conditions and problems of the family conflict in recent Thai society and 2) study Buddhist doctrines to solve the problems of the family conflict in recent Thai society. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: A result of this study was found that the context of recent Thai society had changed because of the main factors within the family and surroundings in community, society, and environment. Economics change in globalization and the growth of modern technology. Conflict problems in Thai society were summarized as follows: (1) individual views, (2) responsibility for the given duty in the family, (3) honesty between a husband and a wife, and (4) poverty.

The Buddhist doctrines applied to the resolution of problems or release from the family conflict were the four Samacividhamma, the four Brahmavihāra the four Gharāvāsadhama, the four Sanghahavattu, the four Kulacirattitidhamma, the six Disa, and the four Noble Truths. The problem of the family conflict came from the human behaviour through three ways: body, speech and mind. These problems should solve with Buddhist doctrines: Right Thought, Threefold Training - morality, concentration, and wisdom. The value of following these Buddhist doctrines was the personal, social, environmental value, etc. The resolution of the family conflict was that all members in the family have to complete responsibility for their duty according to the Buddhist ways. If everyone do their duty completely, IT will make their family warm and happy.

Keywords:

Buddhist Way for Solving, Conflict, Family

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน คนโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ระดับไหนของสังคม ในส่วนลึกแห่งจิตใจจะรู้สึกดูถูกตนเอง รู้สึกขาดความมั่นใจ รู้สึกมีปมด้อย แม้อยู่ในระดับเดียวกันก็ดูถูกเหยียดหยามกันเอง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันเองระหว่างการยกย่องพร่ำสอนกันตามหลักศีลธรรมและจรรยาในด้านหนึ่ง ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่ง สังคมก็ยั่วให้คนในสังคมหลงใหลไปกับกิเลสตัณหาต่างๆ คนในสังคมส่วนหนึ่งย่อมจะรู้สึกขัดแย้งในใจต่อสังคมแบบปากว่าตาขี้นเช่นนี้ และโดยมากอำนาจไฟต่ำก็เป็นฝ่ายชนะ แต่พอทำตามนั้นไปด้วยคำสอนทางศีลธรรมก็ทำให้รู้สึกผิดรู้สึกบาป รู้สึกรังเกียจตนเอง เช่น คติเรื่องรักนวลสงวนตัวของหญิงสาวตามแบบโบราณกับแนวโน้มที่พยายามเลิกลัทธิพรหมจารีได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และบีบคั้นทางจิตใจให้แก่คนรุ่นเยาว์เป็นจำนวนมาก (พระมหาภาสิต สุภาสิโต (สุขวรรณดี), 2542, น. 25)

ความขัดแย้งของคนในสังคม เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ได้สมบูรณ์จึงนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งตนและแก่คนอื่น ๆ ได้ เมื่อคนมีสถานภาพทางสังคม แต่ละคนก็มีแนวทางที่ปฏิบัติตนไปตามแนวของสถานภาพของตน ซึ่งเรียกว่าบทบาท ซึ่งยังต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิ และหน้าที่ซึ่งตนต้องผูกพันกับสังคม การที่คนมีบทบาทต่อสังคมและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่แห่งบทบาทสมกับสถานภาพของตนต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมให้เป็นระเบียบและตรงกันข้าม ถ้าคนในสังคมประพฤติบกพร่อง ไม่ดำเนินบทบาทของตนในสังคมให้ถูกต้องแล้วก็จะทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบได้ เกิดปัญหาสังคมขึ้น เช่น ผู้พิพากษาไม่ให้ความเป็นธรรม มุ่งแต่จะรับสินจ้างรางวัล ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง อาศัยเครื่องแบบประพฤติเป็นอันธพาล ครูอาจารย์เอาเวลาราชการไปหารายได้พิเศษ ไม่สนใจการสอนศิษย์ เมื่อความรับผิดชอบแต่ละอย่างมีไม่พอ เกิดความขัดแย้งกันเองในหน้าที่ต่างๆ ก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่ผู้คนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้ (จรัญ พรหมอยู่, 2526, น. 27-28)

ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวในสังคมไทย กำลังเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก เพราะปัญหาดังกล่าวนำไปสู่วิกฤตปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทารุณกรรมในครอบครัว ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาสิทธิเด็กและสตรี ปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และอาจเป็นแนวทางนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และการพนัน ต่อไปได้ (พระวรราช ธรรมทินโน (มีกุล), 2561, น. 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวไทยในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเกิดจากค่านิยมและการประพฤติปฏิบัติบางประการที่มีการสืบทอดกันจากคนรุ่นหนึ่ง ค่านิยมที่เห็นชัดเจนก็คือการยกให้ชายเป็นใหญ่กว่าหญิง ยอมรับให้ชายสามารถใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระและมีบทบาทส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันของครอบครัวน้อยเกินไป สิ่งเหล่านี้ทำให้ชายสร้างปัญหาครอบครัวในรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น การดื่มสุรา เจ้าชู้ การเที่ยวโสเภณี การมีภรรยาน้อย การทุบตีหรือทำร้ายสมาชิกในครอบครัว การหย่าร้าง หรือการทอดทิ้งครอบครัว (ภัสสร ลิมานนท์, 2541, น. 258-265)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านานการดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นครรลองชีวิตเสมอมาโดยรวมคือว่าสังคมไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอด ในแง่ของจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทย มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจนทำให้ สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอด กล่าวคือมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนามาปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมที่ต้องมีศาสนาเป็นแกนหลัก (พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต), 2553, น. ก) ในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกันการสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรมในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา ลักษณะและปรากฏการณ์ของบุคคลโดยรวมทั้งบรรยากาศในครอบครัว ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจิตใจและคุณลักษณะแห่งพฤติกรรมของบุตรธิดาเพราะความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วยความรักและความเข้าใจ

จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล และนำไปสู่การเผชิญปัญหาที่สลับซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้นในสังคมไทย ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาผู้สูงอายุขาดการดูแล ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นปัญหายาเสพติดและอื่นๆ ตามมา ฉะนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาวิจัยปัญหาการแตกแยกและการหย่าร้างของในสังคมไทย โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันหลักในการช่วยเหลือสังคมหาทางออกและแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ฉบับภาษาไทย โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลในพระไตรปิฎกจะจำกัดกรอบการศึกษาให้อยู่ในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 1 – 33
- ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ซึ่งเป็นตำรา เอกสารที่เป็นงานเขียน หนังสือวิชาการจากนักปราชญ์ และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา โดยการจัดลำดับข้อมูลที่ได้นำมาให้ความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความ แล้วรวบรวมเรียบเรียง นำข้อมูลที่รวบรวม เรียบเรียงได้ มาสรุปผลการศึกษาเพื่อนำเสนอ เป็นรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันและมีพร้อมทั้งบิดา มารดา บุตรหรือบุตรบุญธรรม โดยมีที่มาหลากหลาย ได้แก่มาจากสายสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรง ได้แก่ บุตร หรือมาจากเงื่อนไขทางด้านกฎหมาย เช่นการรับบุตรบุญธรรมมาเป็นสมาชิกในครอบครัว หรือมาจากเงื่อนไขทางสังคม โดยเป็นกลุ่มคนที่อยู่รวมกันภายในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวพันหรือไม่เกี่ยวพันในทางสายโลหิตหรือในทางกฎหมายซึ่งต่างก็มีความผูกพันในฐานะที่เป็นสามีภรรยาและบุตร หรือเป็นพี่น้องกัน ทั้งนี้อาจจะอยู่หลังคาเดียวกันหรือไม่อยู่ร่วมหลังคาเดียวกันโดยสมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยครอบครัวจะมีความเข้มแข็งหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในครอบครัวเป็นสำคัญครอบครัวในทัศนะพระพุทธศาสนาคือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดามารดา และบุตรที่มีความสัมพันธ์ทางกายและทางด้านจิตใจ ซึ่งมีอุดมการณ์และเป้าหมายชีวิตร่วมกันในทางพระพุทธศาสนา โดยการสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวให้เหมาะสมต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเองทางด้านศีล สมาธิและปัญญา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนานั้นก็เพื่อประโยชน์แก่การเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณของสมาชิกในครอบครัวทุกคน ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่ผลิตบุคลากรให้กับสังคมโลก และมีอุดมการณ์ครอบครัวที่ว่าถ้าครอบครัวแต่ละครอบครัวดีแล้วสังคมและประเทศชาติก็จะดีตามไปด้วยโครงสร้างของครอบครัวมีโครงสร้างของสังคมชนบท และโครงสร้างของสังคมเมือง

บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ผลกระทบต่องานการดำเนินชีวิตของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่าครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีวิถีชีวิตที่

แตกต่างไปจากเดิมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติในอนาคต

ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้านกันระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า โดยที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะกีดกัน หรือรบกวนการกระทำของบุคคลหนึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างกันของค่านิยม ความคิด การพูดการกระทำ รวมทั้งความต้องการบทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคล ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งในครอบครัวทั้งสิ้นการมีความคิดเห็นและการกระทำที่ไม่เหมือนกันนี้ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาชีวิตและสังคมของมวลมนุษยทุกสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันซึ่งผลของความขัดแย้งต่างๆ นั้นล้วนแต่แสดงออกมาเป็นความทุกข์ทรมาน จึงสรุปได้ว่าปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิสัยส่วนตัวทัศนคติที่ติดมาจากครอบครัวเดิม เช่น เป็นคนเจ้าระเบียบ ไม่มีระเบียบ ใจน้อย ใจร้อน โกรธง่าย ความคาดหวังกับอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจนำไปสู่การหย่าร้าง (4) ปัญหาความยากจน

2. หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน

หลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยในปัจจุบัน สามารถแยกเป็นประเด็นคือ หลักธรรมสำหรับป้องกันความขัดแย้งในครอบครัว ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 คือ การประพฤติธรรมของผู้ครองเรือน คือ (1) มีสัจจะ ซื่อสัตย์ต่อกัน (2) มีทมะ คือ รู้จักข่มใจ ข่มอารมณ์ (3) มีขันติ คือความอดทนอดกลั้น (4) มีจาคะ คือรู้จักให้ หลักธรรมที่ใช้สำหรับแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัว คือ หลักเบญจธรรม หรือกัลปายนธรรม คือ (1) มีเมตตา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อคู่ครอง หรือบุตรธิดา (2) สัมมาอาชีวะ คือ รู้จักหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต (3) กามสังวร คือ มีความสำรวมในกาม ยินดีเฉพาะคู่ครองของตน (4) มีสัจจะ คือ พูดและทำแต่ความจริง (5) มีสติสัมปชัญญะ คือ มีความระวังไม่ประมาท มีความรู้ตัวอยู่เสมอ หลักธรรมที่สร้างความสามัคคีในครอบครัว คือ สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย (1) ทาน คือการให้ มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้จักเสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือกันและกัน (2) ปิยวาจา คือ พูดจาน่ารัก น่าฟัง กล่าวคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน (3) อตถจริยา คือ ประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ขวนขวายช่วยเหลือครอบครัว (4) สมานัตตตา คือ มีความเสมอต้นเสมอปลายในครอบครัว หลักธรรมสำหรับรักษาความสามัคคีปรองดองในครอบครัว คือ พรหมวิหาร 4 คือ (1) มีเมตตา คือมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัว (2) กรุณา คือมีความสงสาร เห็นอกเห็นใจ คนในครอบครัว (3) มุทิตา คือมีความยินดีเมื่อครอบครัวมีความสุข (4) อุเบกขา คือ การวางเฉยต่อสิ่งยั่วยุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว

ทฤษฎีทางจิตวิทยาและทางสังคมวิทยาที่นำมาใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งในครอบครัวนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทั้ง 4 คือ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักเบญจธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักพรหมวิหาร 4 โดยสามารถบูรณาการหลักธรรมมาใช้โดยใช้หลักธรรมทั้ง 4 ประการมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและเป็นกิจวัตร จะทำให้ครอบครัวไม่มีความขัดแย้ง มีความเข้าอกเข้าใจกันและกัน จากนั้นจะเกิดความสามัคคีปรองดองกัน กิดความสุข สงบ และนำความเจริญมาสู่ครอบครัวในสังคมไทย

อภิปรายผล

ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

โดยสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิสยทัศนคติส่วนตัว (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจ และ (4) ปัญหาความยากจน ซึ่งสอดคล้องกับ จรัญ พรหมอยู่ (2526, น. 27) กล่าวว่า ความขัดแย้งของผู้คนในสังคม เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ได้สมบูรณ์จึงนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งตนและแก่คนอื่น ๆ ได้ เมื่อคนมีสถานภาพทางสังคม แต่ละคนก็มีแนวทางที่ปฏิบัติตามไปตามแนวของสถานภาพของตน ซึ่งเรียกว่าบทบาท ซึ่งยังต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิ และหน้าที่ซึ่งตนต้องผูกพันกับสังคม การที่คนมีบทบาทต่อสังคมและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่แห่งบทบาท สัมกับสถานภาพของตนต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะควบคุมให้เป็นระเบียบและตรงกันข้าม ถ้าคนในสังคมประพฤติบกพร่อง ไม่ดำเนินบทบาทของตนในสังคมให้ถูกต้องแล้วก็จะทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบได้ เกิดปัญหาสังคมขึ้น เช่น ผู้พิพากษาไม่ให้ความเป็นธรรม มุ่งแต่จะรับสินจ้างรางวัล ตำรวจไม่จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย บ้านเมือง อาศัยเครื่องแบบประพฤติเป็นอันธพาล ครูอาจารย์เอาเวลาราชการไปหารายได้พิเศษ ไม่สนใจการสอนศิษย์ เมื่อความรับผิดชอบแต่ละอย่างมีไม่พอ เกิดความขัดแย้งกันเองในหน้าที่ต่างๆ ก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวายแก่ผู้คนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้

หลักพุทธธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหา หรือเยียวยาปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชีวิตธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ดี ถูกต้องและสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเอง หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ก็จะช่วยให้ชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข โดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวก็就会有ความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงถาวรตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูนิภาสธรรมาธิมุต (อำพร ปริมุตโต) (2554, น. ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาพบว่า วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยหลักพุทธธรรมโดยจำแนกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้ 1) ปัญหาของครอบครัวขั้นพื้นฐานสามารถแก้ไขได้ โดยนำหลักสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้องตามธรรมนองครองธรรม การมีสติสัมปชัญญะ การใช้หลักสมชีวิตา และการใช้หลักธรรมของคู่ชีวิต 4 ประการ คือ (1) สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน (2) สมสีลา มีศีลเสมอกัน (3) สมจาคา มีจาคะเสมอกัน (4) สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน รวมทั้งหลักน้าสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต 2) ปัญหาของครอบครัวระดับกลาง สามารถแก้ไขได้โดยนำหลักทิฐิธรรมมิกตลประโยชน์และหลักอาทิโกคิยะ 5 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครอบครัว และ 3) ปัญหาของครอบครัวในระดับรุนแรง สามารถนำหลักฆราวาสธรรม และหลักทศ 6 มาประยุกต์ใช้ คือ หลักปฏิบัติของผู้เป็นสามี 5 ประการ หลักปฏิบัติของผู้เป็นภรรยา 5 ประการ หลักปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตรธิดา 5 ประการ หลักปฏิบัติของบุตรธิดาต่อบิดามารดา 5 ประการในการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ ยังแก้ไขด้วยการปฏิบัติธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ประการ และหลักอัตตสัมมาปณิธิคือ การตั้งตนไว้ชอบ ดำรงตนอยู่ในศีลในธรรมอันดีงามของสังคม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

บริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สรุปปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทย ได้ดังนี้ (1) นิยัทัศนคติส่วนตัว (2) บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ปัญหาการนอกใจ และ (4) ปัญหาความยากจน

หลักพุทธธรรมสำหรับแก้ปัญหา หรือเยียวยาปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวนั้น ประกอบด้วย หลักสมชิวิธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาสธรรม 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หลักทศ 6 และอริยสัจ 4 ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต้องแก้ด้วยหลักธรรมสัมมาทิฐิ ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เช่น คุณค่าด้านบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกแต่ละคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนให้ดี ถูกต้อง และสมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเอง หากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ก็จะช่วยชีวิตในครอบครัวมีความอบอุ่น มีความราบรื่น และเป็นสุข โดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวก็จะมีสุขสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงถาวรตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

หลักธรรมสำหรับการครองคู่คู่สมรสและหลักธรรมอื่นๆ ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว และสังคมต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้ชีวิตคู่โดยพุทธวิธีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. ควรศึกษาบูรณาการการใช้ชีวิตคู่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน
3. ควรศึกษาการใช้ความซื่อสัตย์ในการใช้ชีวิตคู่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ พรหมอยู่. (2526). *ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พระครูนิภาธรรมามิุต (อำพร ปริมุตโต). (2543). *การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาภาสิต สุภาสโต (สุขวรรณดี). (2542). *ชีวิตในอุดมคติตามทฤษฎีของพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระวรวรรษ ธมทินโน (มีกุล). (2561). *วิธีการแก้ปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักพุทธธรรม*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ภัสสร ลิมานนท์. (2541). บทบาทของผู้ชายกับปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 43(3), 258-265.

